

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

A gazdálkodás gyakorlatából

**A FEHÉR VIRÁGÚ
ÉDES CSILLAGFÜRT
TERMELÉSÉNEK
JELENTŐSÉGE
SAVANYÚ BARNA
ERDŐTALAJAINKON**

TÓTH SEBESTYÉN dr.

Az elmúlt években meggyőződünk arról, hogy hegyvidéki gazdaságainkban milyen károkat okozott a monokultúrás termelés kialakulása.

*

A demjéni Haladás Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben például a 7 éve monokultúrában termelt kalászosok — és ezen belül az 5 évet elérő őszi búza — termés-átlag 20,3—33,9 q/ha között ingadozott, nem is szólva az egyes táblák közötti hozamingadozásokról. A fancesali Egyetértes Mezőgazdasági Termelőszövetkezetben a talajvédelmi vetésforgók feladása azt eredményezte, hogy 10 év átlagában az egyes vetésforgókban a kalászosok aránya meghaladta az 50%-ot. Ennek következményeként az őszi búza termésátlag az utóbbi ötéves tervidőszakban 35,1 q/ha-ról 26,1 q/ha-ra, a tavaszi árpáé 30,4 q/ha-ról 20,5 q/ha-ra csökkent. A csökkenés mindkét növénynél tendenciózus volt.

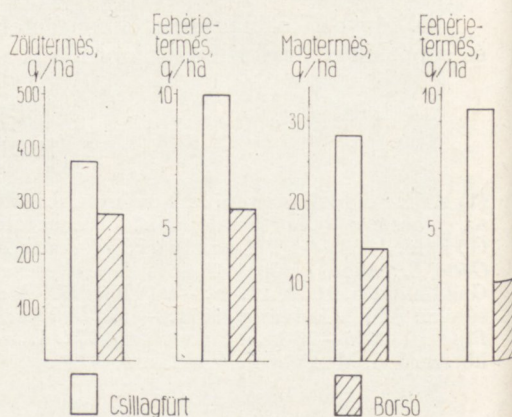
A két gazdaság példájához hasonlóan más gazdaságok eredményei is arra ösztönöztek bennünket, hogy lépéseket tegyünk az elővetemény-helyzet megváltoztatása érdekében. Több termelőszövetkezetben javaslatot tettünk az őszi káposztarepce, a fehér és fekete mustár, az olajlen és a borsó termelésére. Folyamatosan figyeltük és elemeztük a fehér virágú csillagfürt termelésére vonatkozó kísérletek eredményeit is.

**A FEHÉR VIRÁGÚ ÉDES CSILLAGFÜRT
TERMELÉSE AZ ÉSZAKI TÁJ
SAVANYÚ BARNA ERDŐTALAJAIN**

A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Kutató Intézete (Kompolt) albertmajori telepén az 1972—1976. években élő mulchokkal folytatott talajvédelmi kísérlet a fehér virágú édes csillagfürt talajvédő és termésfokozó hatását bizonyította (3). Az őszi takarmány után vetett csillagfürt-zöldtrágya 6 év átlagában a burgonya termését 19,0, az azt követő őszi búza termését 16,4, majd az utána következő őszi takarmánykeverék hozamát 12,8%-kal növelte. A kísérlet alapján végzett ökonómiai értékelés az olcsóbb napraforgó-zöldtrágya mellett a csillagfürt felhasználásának jelentőségét is alátámasztotta (4). A zöldtrágyanövény tartaléktakarmánnyként is kezelhető, gyökér- és tarlómaradványai ugyanis megfelelő műtrágya-kiegészítéssel talajerő-visszapótlást eredményez.

Az 1974—1975-ös években az albertmajori és a putnoki telepen borsóval és fehér virágú édes csillagfürttel folytatott kísérletek eredményeit az 1. ábra szemlélteti (1).

Megállapítható, hogy a zöldtermésben a fehér virágú édes csillagfürt területre vetítve 81%-kal nagyobb nyersfehérjetermést adott, mint a borsó. A magterméssel pedig már 227%-kal több nyersfehérjét takarítottak be.

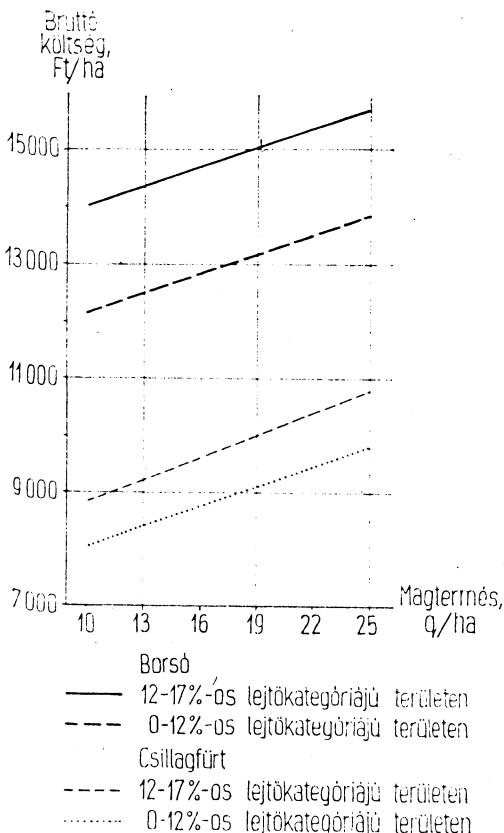

1. ábra. Az 1974—1975. évi kutatási eredmények Putnok és Albertmajor kísérleti helyek átlagában

A termelés főbb ökonómiai jellemzői

A kísérleti és üzemi táblák terméseredményei alapján meghatároztuk a fajta elterjedésének kezdetén elérhető hozamszinteket. A hegyvidéki-gazdálkodás adottságait figyelembe véve 10–25 q/ha átlagtermésszintek között — 3 q/ha termésátlagközökkel — termeléstehnológiákat készítettünk a 0–12 és a 12–17%-os lejtőtartományokra. A főbb mutatók vonatkozásában a számítások alapján tehetünk összehasonlításokat.

A 2. ábrából láthatjuk, hogy az egy ha-ra jutó bruttó termelési költségek nem érik el a borsótermelés költségvolumenét. Az is megállapítható, hogy a fehér virágú édes csillagfürt lejtőérzékenysége a bruttó ter-

2. ábra. Az egy hektárra jutó termelési költségek összehasonlítása a borsó- és csillagfürttermelésben

melési költségek vonatkozásában sokkal kisebb, mint az a borsónál tapasztalható. Termelése a meredekebb lejtőkategóriájú területeken éppen ezért előnyösebb. E tekintetben állja a versenyt a szójával is. A szójatermelésre vonatkozó vizsgálatok szerint a termelőszövetkezetek már 1975-ben is 10 091 Ft/ha bruttó költség felhasználásával érték el a 13,8 q/ha-os szójaátlagtermést (7). Az azóta bekövetkezett árváltozások csak növelték a szójatermelés költségét, s ezért a fehér virágú édes csillagfürt az országos szervenek részéről is mind nagyobb figyelmet érdemel.

Összehasonlításként megemlítem, hogy a termelőszövetkezetekben a már idézett 1975-ös évben a szójabab önköltsége 728,5 Ft/q volt, s a legnagyobb termésátlagot — 16,7 q/ha — a BKR gazdaságai is 443,7 Ft/q önköltség mellett érték el.

Igen nagyra értékelhetjük a fehér virágú édes csillagfürtöt akkor is, ha 1 q nyersfehérje önköltségének alakulását vizsgáljuk. E téren a borsóval szembeni előnye még világosabban megmutatkozik, sőt több fehérjetakarmánnyal felveheti a versenyt (3. ábra).

A keményítőérték és az emészthető nyersfehérje importára 1977-ben a következőképpen alakult (5):

	Keményítő- érték, Ft/kg	Emészthető fehérje, Ft/kg
45%-os extrahált szójadaránál	16,20	27,64
50%-os extrahált szójadaránál	15,35	26,30
földidődaránál	17,49	25,11
extrahált napraforgódaránál	13,42	18,81

E termékek helyettesítése hazai előállítási fehérjetakarmánnyal, jelentős devizamegtakarításokhoz vezethet. Ez akkor is így van, ha a koncentrátum- és tápelőállítóknak ez nem túlságosan áll érdekében, mert a tápokban levő

szója- és földidődara nyersfehérjét	18,76 Ft/kg-os,
a napraforgódera nyersfehérjét	17,72 Ft/kg-os,
a repcedara nyersfehérjét	15,48 Ft/kg-os

áron kapják a gazdaságok (2).

A takarmánykeverővel rendelkező és saját felhasználásra tápot gyártó gazdaságok azonban még így is előnyben részesíthetik a fehér virágú édes csillagfűrtöt, mert nyersfehérjéje önköltségének alakulása kedvező.

A hazai előállítású extrahált szójadara nyersfehérjéjének önköltsége 1976-ban 23,33, a lucernaliszté pedig 23,00 Ft/kg volt (5). Ezzel szemben a csillagfűrt nyersfehérjéjének önköltsége 0–12%-os lejtőtartományban 15,34, 12–17%-os lejtőtartományban 16,72 Ft/kg. A 16,7 q/ha termésszint viszont több év átlagában reálisan elérhető, ezért a fehér virágú édes csillagfűrtre biztonsággal lehet számítani mint ősös fehérjetakarmányra is.

A jelenlegi felvásárlási árakkal kiszámítottuk a borsó és a csillagfűrt termelésével egy hektáron elérhető nyereség nagyságát is, a nyers kereskedelmi és a nyers III. fokozatú magminőség alapján.

Vizsgálataink egyértelműen bizonyítják, hogy már a 13 q/ha-nál nagyobb csillagfűrthozam nyereséget hozhat a gazdaságnak a termőhely lejtőmeredekségétől függetlenül. A borsónál viszont 12–17% lejtésű területen a 25 q/ha-os termés még nem hoz nyereséget, ha a gazdaság csak nyers kereskedelmi minőséget tud előállítani.

Nem ilyen kedvező a helyzet, ha a szója gazdaságossági mutatóival tesszük összehasonlítást. A termelőszövetkezetek átlagában 1975-ben 100 Ft termelési költségre 56,6 Ft tiszta jövedelem jutott (7). A legeredményesebb — a BKR-hez tartozó — gazdaságokban viszont ez az érték elérte a 70,4 Ft-ot is. Ugyanakkor a fehér virágú édes csillagfűrtöt termelő gazdaságok a kedvezőtlenebb felvásárlási ár következtében 100 Ft termelési költségre

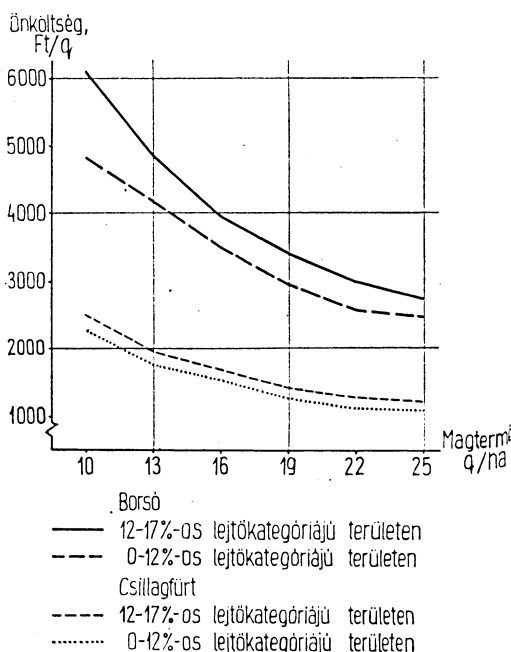
a 0–12%-os lejtőtartományban

13 q/ha termésszinten	23,84 Ft,
16 q/ha termésszinten	44,89 Ft,
19 q/ha termésszinten	68,46 Ft,

a 12–17%-os lejtőtartományban

13 q/ha termésszinten	13,16 Ft,
16 q/ha termésszinten	32,90 Ft,
19 q/ha termésszinten	54,14 Ft

tiszta jövedelemhez jutnak. Amennyiben célul tűzzük ki a fehérjeprogram teljesí-

3. ábra. Az emészthető nyersfehérje önköltsége a lejtőkategória és a fajlagos hozam függvényében

tését és a devizakiadások tényleges csökkentésére törekszünk, akkor a nagy fehérjehozamú, fehér virágú édes csillagfűrt jövedelmezőségi viszonyait olyanná kell tenni, hogy lehetővé váljon gyors elterjedése a hegy- és dombvidékeinken található savanyú barna erdőtalajokon.

IRODALOM

- (1) Bócsa I. — Krisztián J.: Szegletes lednek új termelési és felhasználási technológiájának vizsgálata. Kompolt, 1976. Kézirat. — (2) Csomos Z.: Ettessünk több karbamidot. Magyar Mezőgazdaság, 1977. 29. sz. — (3) Hegyi G.: Az élő mulch (zöldtrágyázás hatásának vizsgálata) agyagbemosódásos barna erdőtalajon. Talajtermékenység, Karcag, 1974. Vol. V. — (4) Hegyi G. — Tóth S.: A Zöldtrágyázási komplex kísérlet közbeeső ökonómiai értékelése. Kompolt, 1972. Kézirat. — (5) Kiss G. — Pintér J. — Szederkényi E.: Az üzemi állattenyésztés és takarmányozási struktúra összefüggései. Állattenyésztés, 1977. 1. sz. — (6) Kralovicsky U. P.: Az állati eredetű fehérjetakarmányok korszerű értékelése a baromfiak és a sertések takarmányozásában. Állattenyésztés, 1977. 1. sz. — (7) Tarján Z.-né: A szójatermelés költségei és jövedelme. Gazdálkodás, 1977. 1. sz.

Az
ban
lenola
termé
tessze
üzemi
en szo
vedelm
ménye
termés
tése sz
a term
hagyon

Az
festéki
kéig cé
lembe
ezer he
szintet
termés
a lenola
lésből f
jat és
mert a
dezték
— 1977
termés
került
dött a
helyett
világpi
ingadoz
lával in
nyünk s
olajos m